

Hemtagning av produktion

Resultat från en enkätundersökning om
utflyttning och hemtagning av svensk produktion

MALIN JOHANSSON OCH JAN OLHAGER

INSTITUTIONEN FÖR TEKNISK EKONOMI OCH LOGISTIK

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA | LUNDS UNIVERSITET

OKTOBER 2015

Innehåll

Sammanfattning	3
Om respondenterna.....	4
Nätverk och strategier	6
Omfattning av utflyttning och hemtagning av produktion	8
Faktorer för utflyttning och hemtagning av produktion	10
Produktionsutveckling	14
Ekonomisystemet	16
Tankar om framtiden	18

Om enkäten

Lunds universitet genomför tillsammans med forskare vid Syddansk universitet i Danmark och Tammerfors tekniska universitet i Finland ett forskningsprojekt kring utflyttning och hemtagning av produktion. Projektet genomförs i samverkan med Vinnova, Teknikföretagen och Svenskt Näringsliv och syftar till att öka förståelsen för, se omfattningen av och studera orsaker till att tillverkande verksamheter flyttar ut och/eller tar hem produktion.

Utflyttning (offshoring) och hemtagning (reshoring) av produktion avser permanent flytt av produktion från en geografisk plats till en annan, antingen från Sverige till ett annat land (offshoring) eller tillbaka (reshoring). I bägge fallen kan ägandet av den flyttade produktionen ändras eller inte, beroende om flytt sker till eller från en utomstående part (kontraktstillverkare) eller en annan fabrik i det egna företaget.

Som en del i projektet har en enkätundersökning med frågor kring utflyttning och hemtagning av produktion skickats ut till alla svenska företag med fler än 50 personer anställda. Företag med färre anställda antas inte ägna sig åt omlokalisering av produktion i samma utsträckning som mellanstora och stora företag, varför de har undantagits i undersökningen. Enkäten skickades till 1637 företag och totalt erhöles 385 svar, vilket motsvarar en svarsfrekvens på drygt 23 %.

Denna rapport presenterar en sammanställning av enkätsvaren. För ett antal enkätfrågor har respondenten fått ge sin uppfattning om i vilken utsträckning denne håller med om ett visst påstående eller inte. Svaren har graderats från 1-5 där "Håller absolut inte med" eller "Mycket låg" har fått värdet 1 och "Håller fullständigt med" eller "Mycket hög" har fått värdet 5. Graferna visar medelvärden.

Lund i november 2015

Malin Johansson och Jan Olhager
Institutionen för teknisk ekonomi och logistik
Lunds universitet
22100 Lund
Email: malin.johansson@tlog.lth.se; jan.olhager@tlog.lth.se

Sammanfattning

- ❖ **150** fabriker har tillsammans flyttat ut produktion **513** gånger under de senaste fem åren.
- ❖ **111** fabriker har sammanlagt tagit hem produktion **288** gånger under samma period.
- ❖ Utflyttning av produktion sker företrädevis till egen fabrik inom företaget, **320** gånger jämfört med **193** gånger som produktion har outsourcats till en extern leverantör.
- ❖ Hemtagning av produktion har skett **139** gånger från egen fabrik och **149** gånger från extern leverantör.
- ❖ **65** fabriker har både flyttat ut och tagit hem produktion under den senaste femårsperioden.
- ❖ **85** fabriker har bara flyttat ut produktion under den senaste femårsperioden.
- ❖ **46** fabriker har bara tagit hem produktion under den senaste femårsperioden.
- ❖ Utflyttning av produktion sker främst till Östeuropa (35%), Kina (22%) och övriga Västeuropa (17%).
- ❖ Hemtagning av produktion sker främst från övriga Västeuropa (36%), annat Nordiskt land (28%) och Kina (12%).
- ❖ **114** företag anger att de har en företagsomfattande strategi för vägledning av utflyttnings- och hemtagningsbeslut.
- ❖ Lönekostnad är den faktor som har enskilt störst påverkan på utflyttningsbeslut.
- ❖ Kvalitet, flexibilitet, ledtid, tillgång till teknologi, kunskap och kompetens samt närhet till R&D och produktutveckling är viktiga för hemtagningsbeslut.
- ❖ **189** fabriker har inte gjort några flyttar av produktion under samma period.

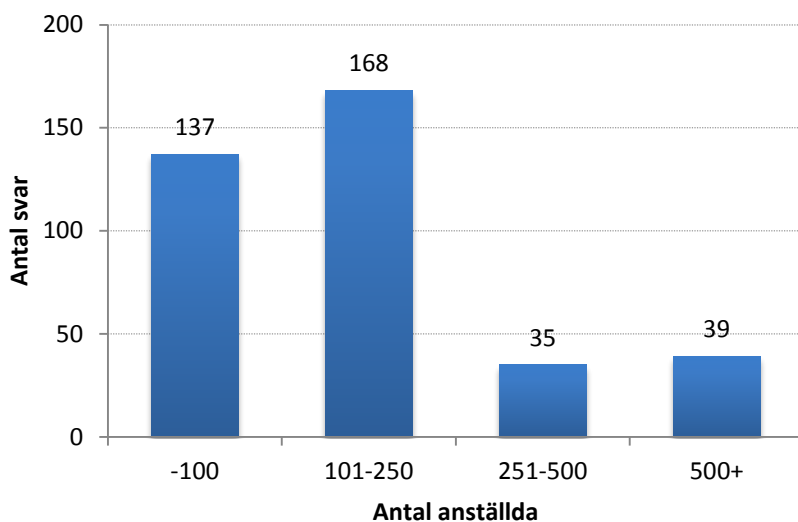
Om respondenterna

Fördelningen av företag över industrier representerar urvalet för undersökningen väl, vad gäller bransch och fabriksstorlek. Personerna som har svarat på enkäten har framstående positioner och lång erfarenhet inom området produktion och logistik. Allmänt sett är fabrikena högpresterande – man bedömer att man är något bättre än konkurrenter inom många områden.

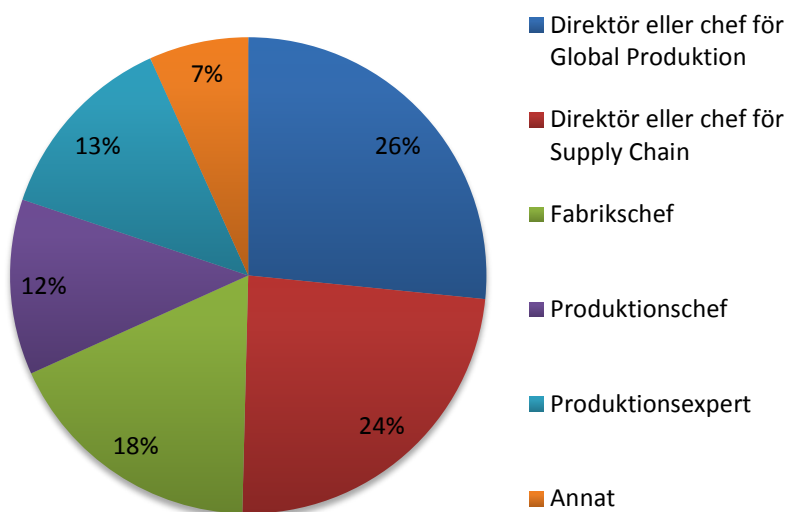
Huvudsaklig bransch

Antal anställda vid fabriken

Respondenternas arbetsuppgifter/ansvarsområden

Exempel på ansvarsområden när man har uppgivit "Annat":

- Ansvarig för global planering
- Ekonomichef
- Ägare
- Teknisk chef
- Utvecklingsdirektör
- Specialist Supply Chain Operations
- Ansvarig för Operational Development

Respondenternas erfarenhet

Medelvärde

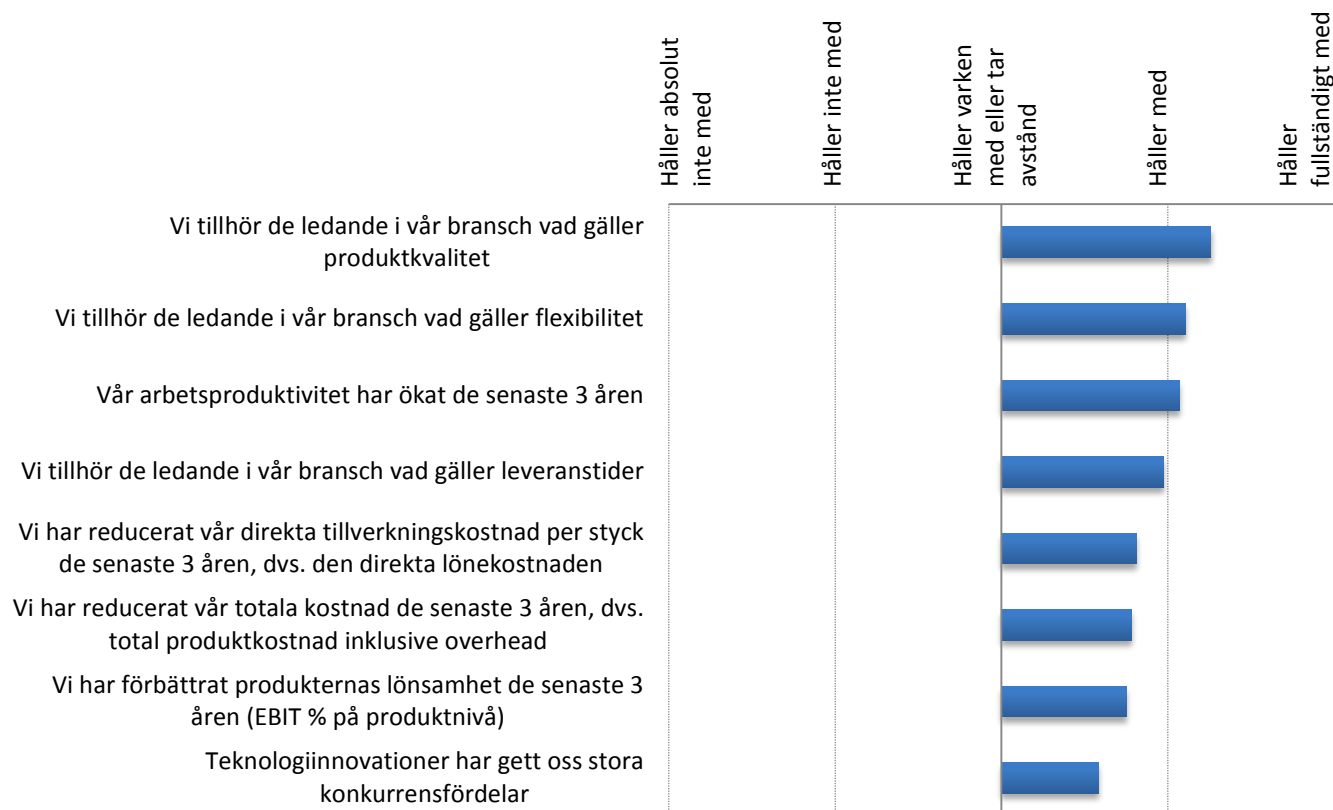
Antal år på ledande positioner inom produktion och logistik

14,0

Antal år i nuvarande tjänst

4,7

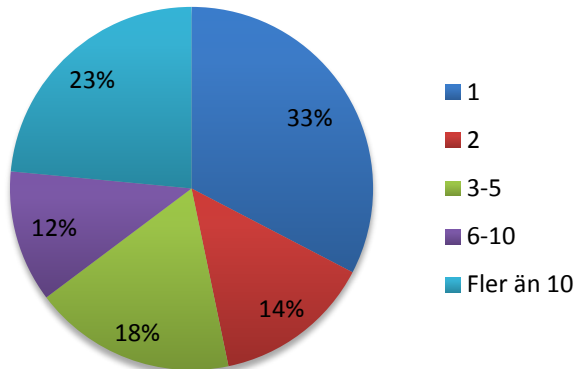
Fabrikens prestationsförmåga

Nätverk och strategier

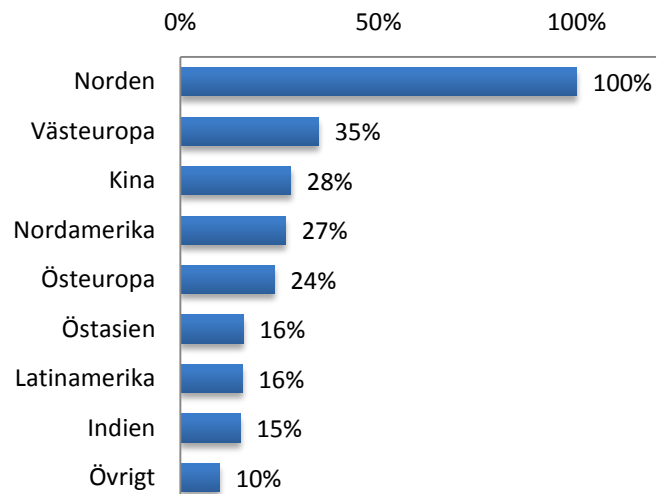
De flesta fabriker ingår i större produktionsnätverk, lokaliserade i många delar av världen. De flesta fabriker har en produktionsstrategi på både fabriks- och företagsnivå, men endast 30% har en strategi för utflyttnings- och hemtagningsbeslut. Differentiering är den dominerande konkurrensstrategin.

Antal fabriker inom företaget

Fabrikslokalisering

Andel företag som har fabrik (1 eller fler) i respektive region

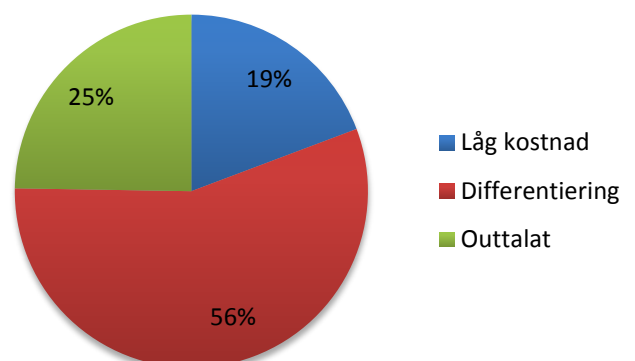

Strategier

■ Antal positiva svar av totalt 385 svarande

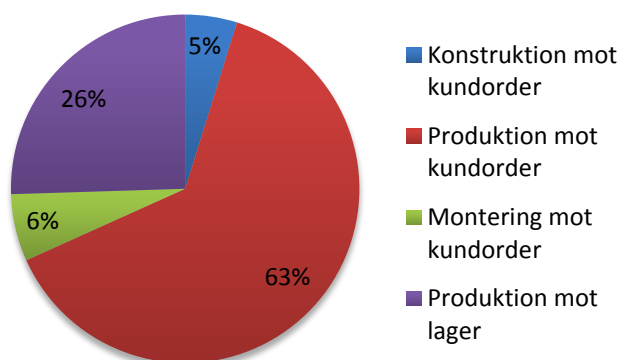

Huvudsaklig konkurrensstrategi

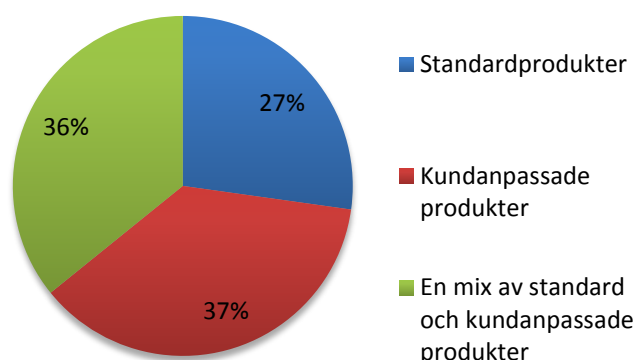

De flesta fabrikena producerar kundanpassade produkter – eller en blandning av standardprodukter och kundanpassade – mot kundorder, medan en fjärdedel producerar standardprodukter mot lager. Marknaden domineras av Norden och övriga Europa, och endast en tredjedel exporteras utanför Europa. Fem procent av fabrikena förnyar mer än halva sin produktportfölj vartannat år, medan de flesta fabrikena har en förnyelse av produktsortimentet motsvarande 6-25% över en tvåårsperiod.

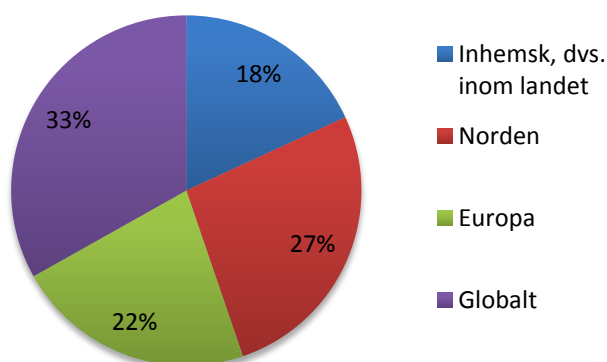
Huvudsakligt produktionssätt

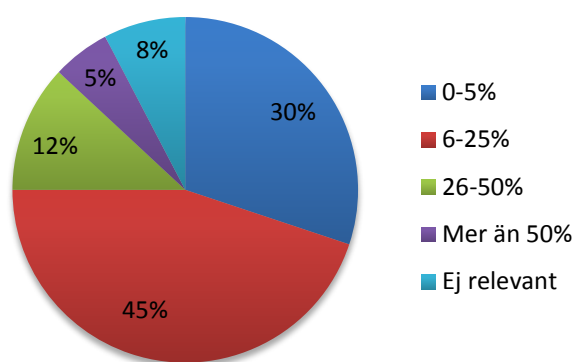
Huvudsakliga typ av produkt

Huvudsaklig marknad

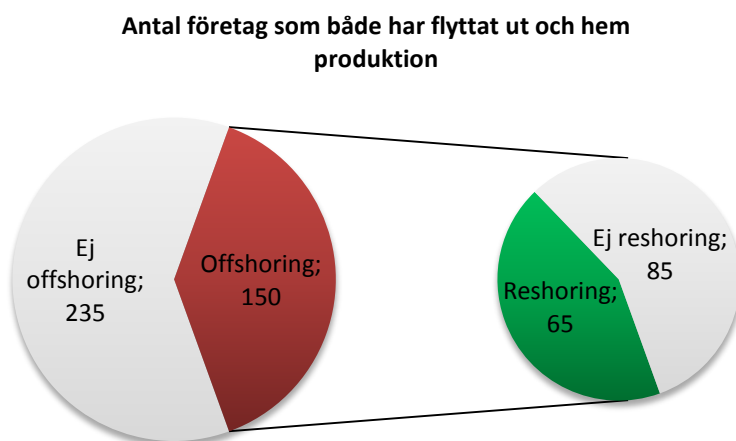
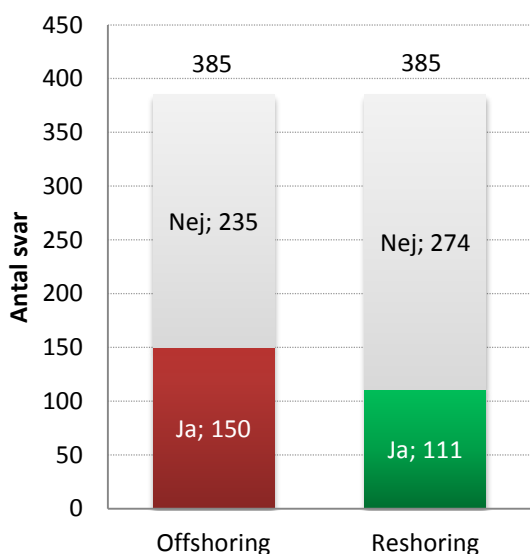
Andel försäljning från produkter som introducerats de senaste 2 åren

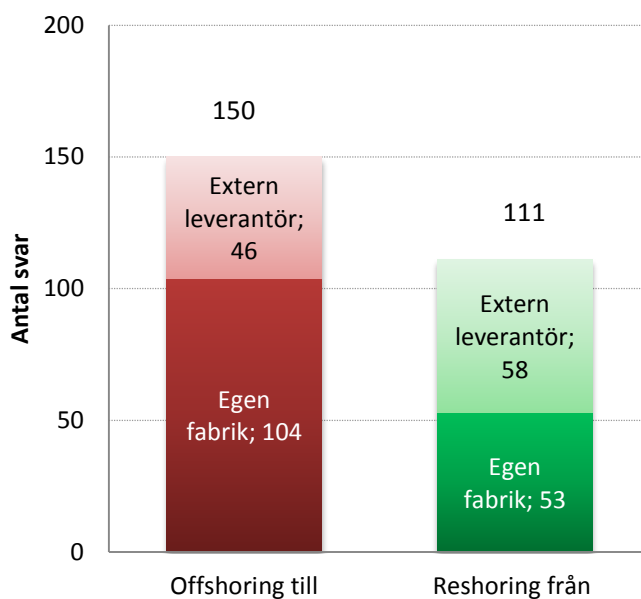
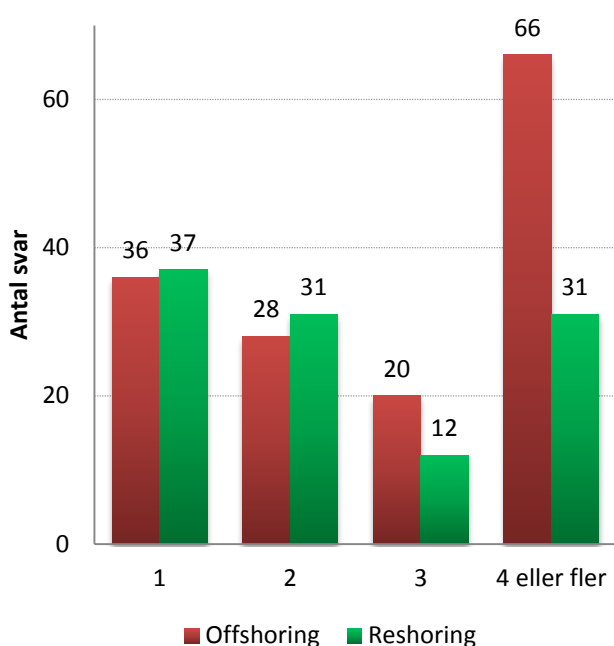
Omfattning av utflyttning och hemtagning av produktion

150 fabriker har någon gång de senaste fem åren flyttat ut produktion (minst en gång) och 111 fabriker har tagit hem produktion (minst en gång) under samma period. Många fabriker har både flyttat ut och tagit hem flera gånger under dessa fem år. Det är fler utflyttningar till egna fabriker än till någon extern part. När det gäller hemtagning är det väldigt jämt mellan intern och extern flytt. Utflyttning leder till viss nedgång i antal arbetstillfällen, medan omsättningen påverkas i lägre grad. Hemtagning leder till fler arbetstillfällen och en något ökad omsättning.

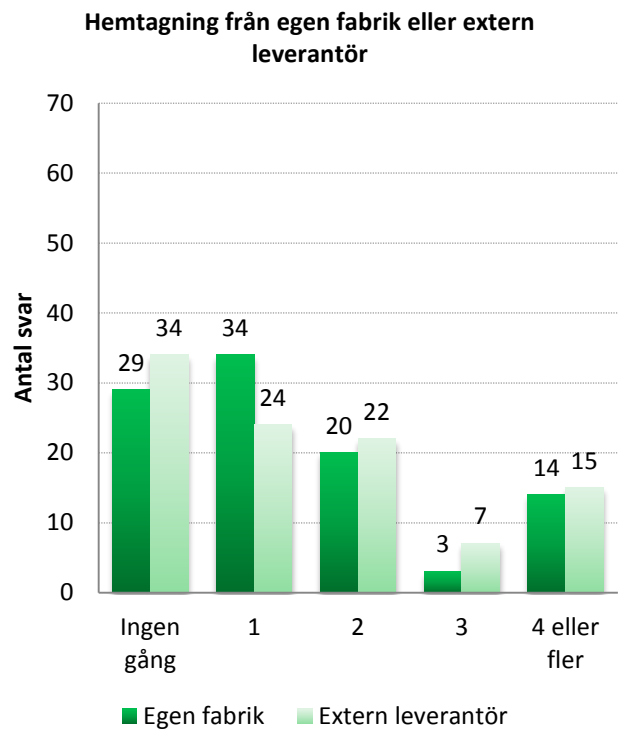
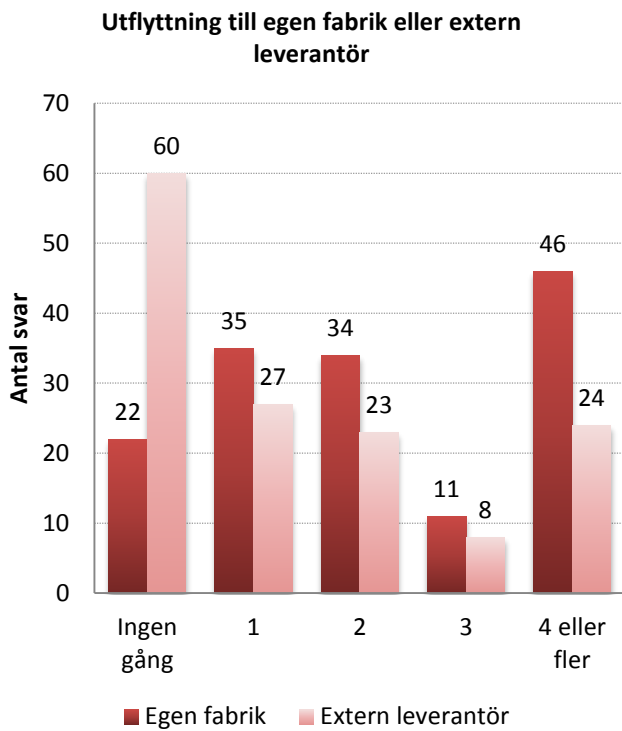
Utflyttning och hemtagning av produktion de senaste 5 åren

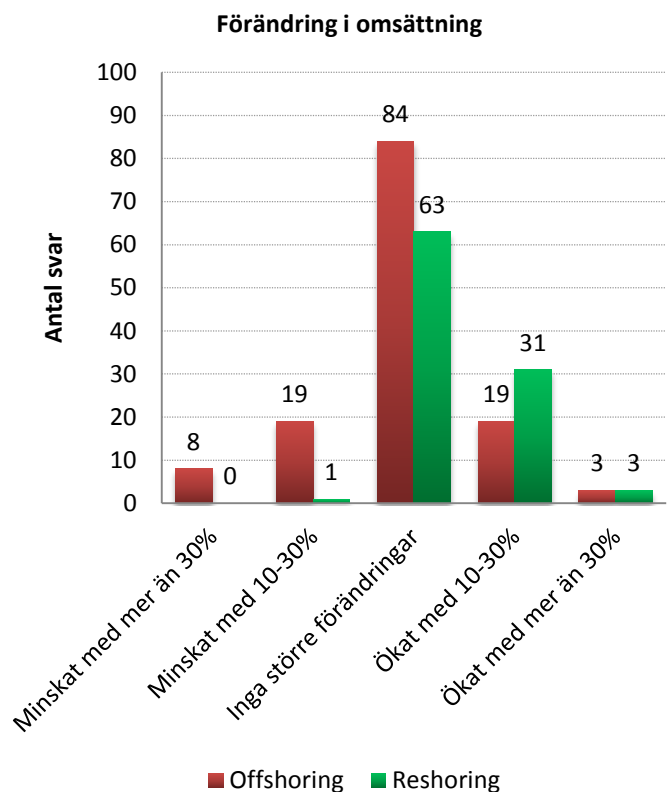
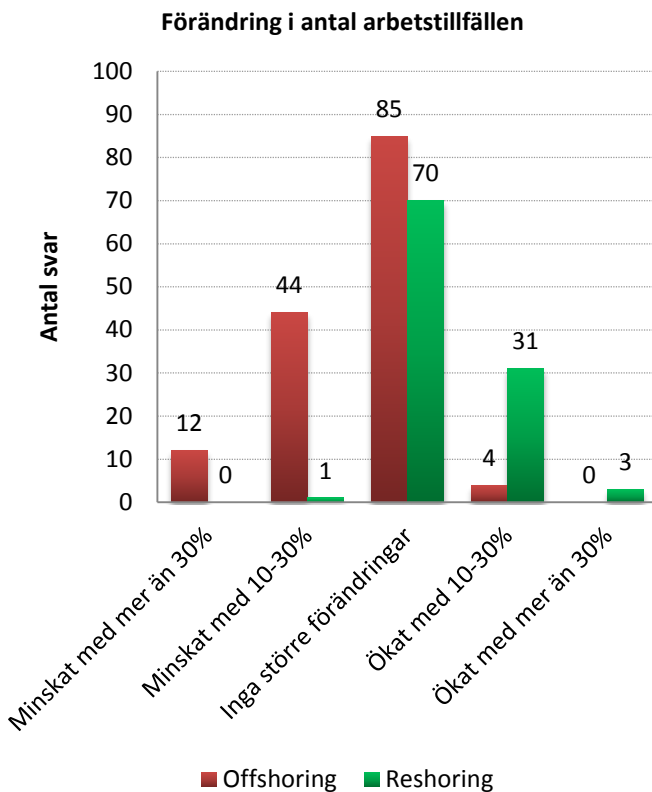
Antal utflyttningar och hemtagningar av produktion – internt eller externt

Antal flyttar till/från egen fabrik eller extern leverantör

Förändringar som följd av flyttad av produktion

Faktorer för utflyttning och hemtagning av produktion – avseende den senaste väsentliga flytten –

Det är ungefär samma typ av produktion som flyttas ut och som tas hem. Utflyttning har främst skett till Östeuropa följt av Kina och övriga Västeuropa, medan hemtagning främst skett från övriga Västeuropa och Norden. Den produktion som flyttas har avsättning på flera marknader och det finns en tendens att hemtagning av produktion i något större omfattning avser de nordiska och västeuropeiska marknaderna.

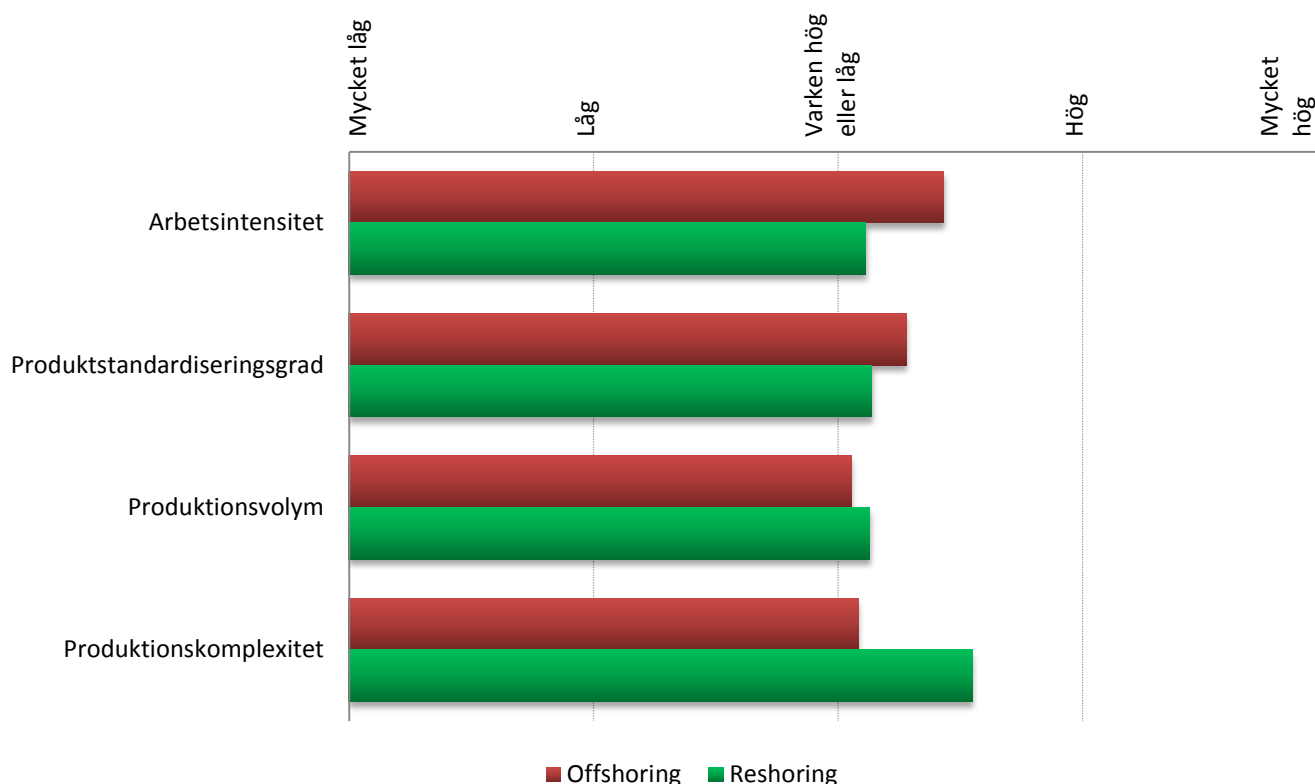
Lönekostnad är den klart dominerande faktorn bakom beslut att flytta ut produktion, och markant viktigare än vid hemtagningsbeslut. Närmast följer andra kostnader, inklusive logistikkostnader.

För hemtagning av produktion är det en helt annan bild. Kvalitet, flexibilitet, ledtid, tillgång till kunskap och kompetens, tillgång till teknologi och närhet till R&D och produktutveckling är alla markant viktigare vid hemtagning än vid utflyttning.

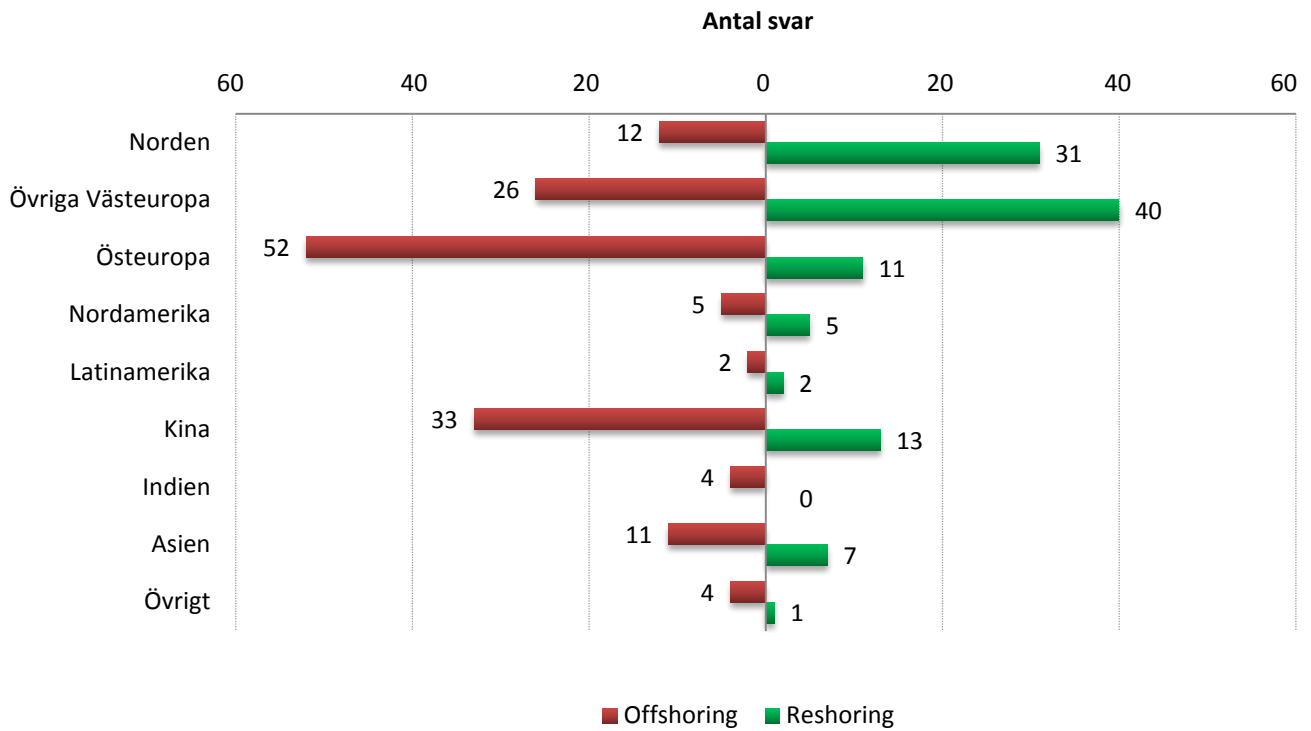
Dessa faktorer speglas även i de fördelar man upplever med utflyttning kontra hemtagning av produktion. Lönekostnader upplevs som en klar fördel vid utflyttning medan kvalitet, leverans och flexibilitet anses mer fördelaktiga vid hemtagning.

Allmänt sett upplever man inga större problem med den flyttade produktionen, men det är stor variation i dessa siffror.

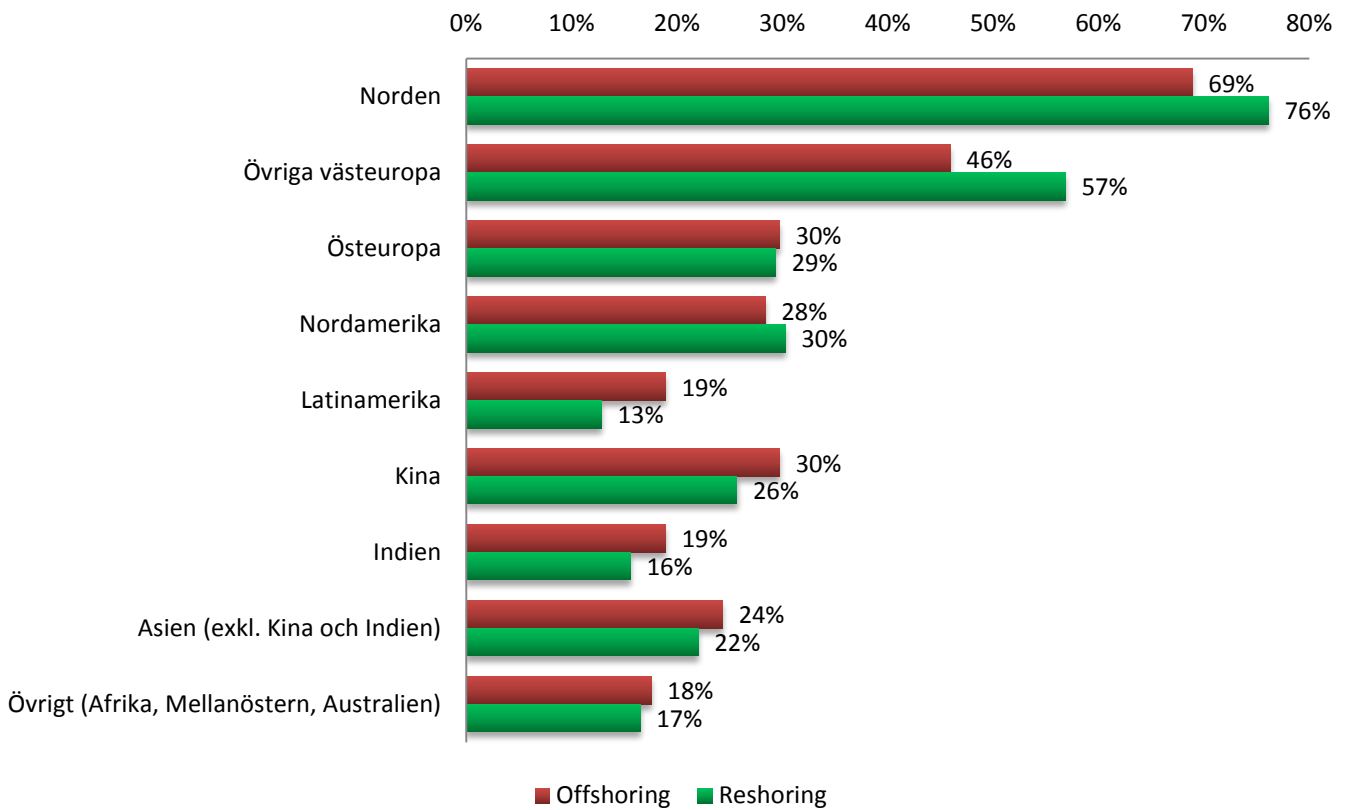
Den flyttade produktionens egenskaper

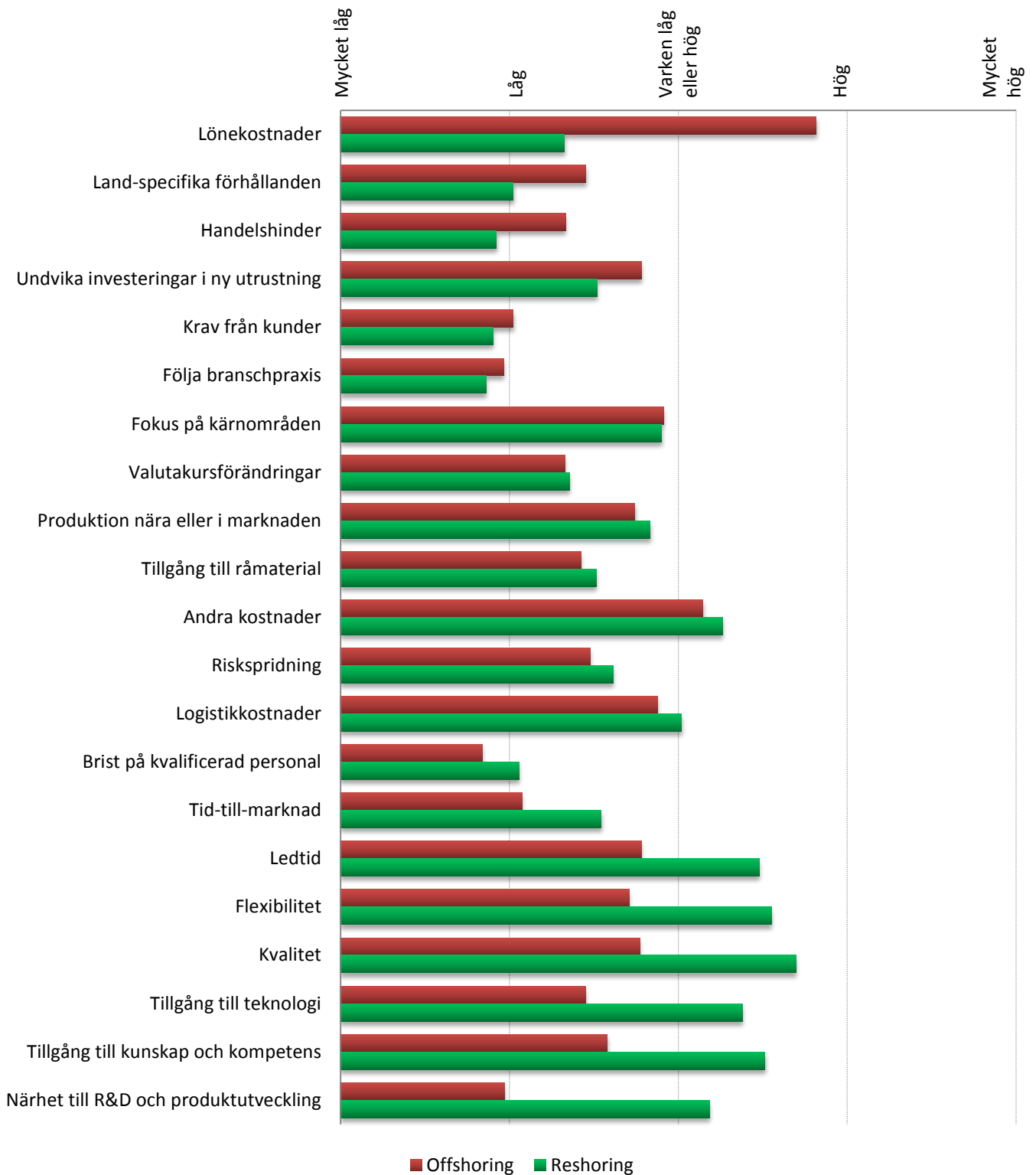
Antal flyttar till/från respektive land eller region

Marknaden för flyttad produktion

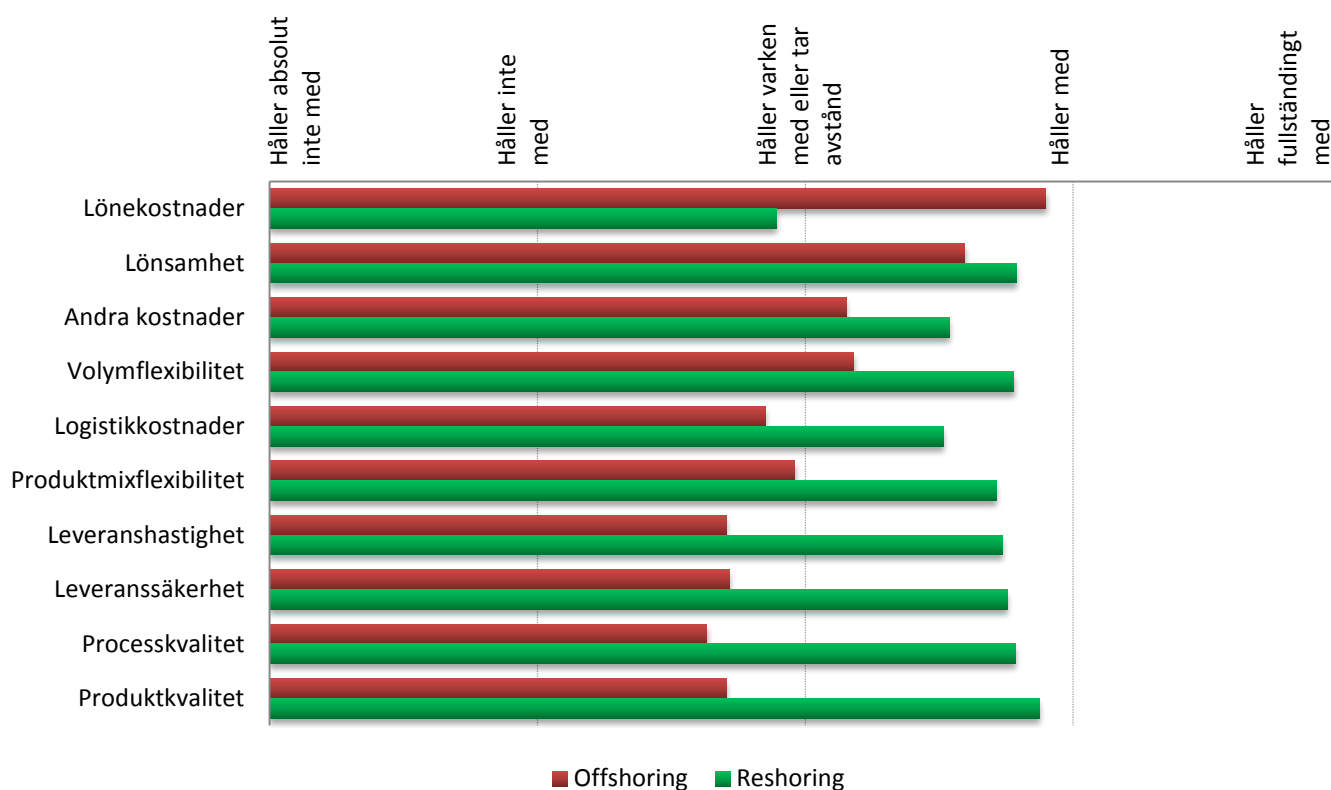
Faktorer som påverkar beslutet att flytta produktionen

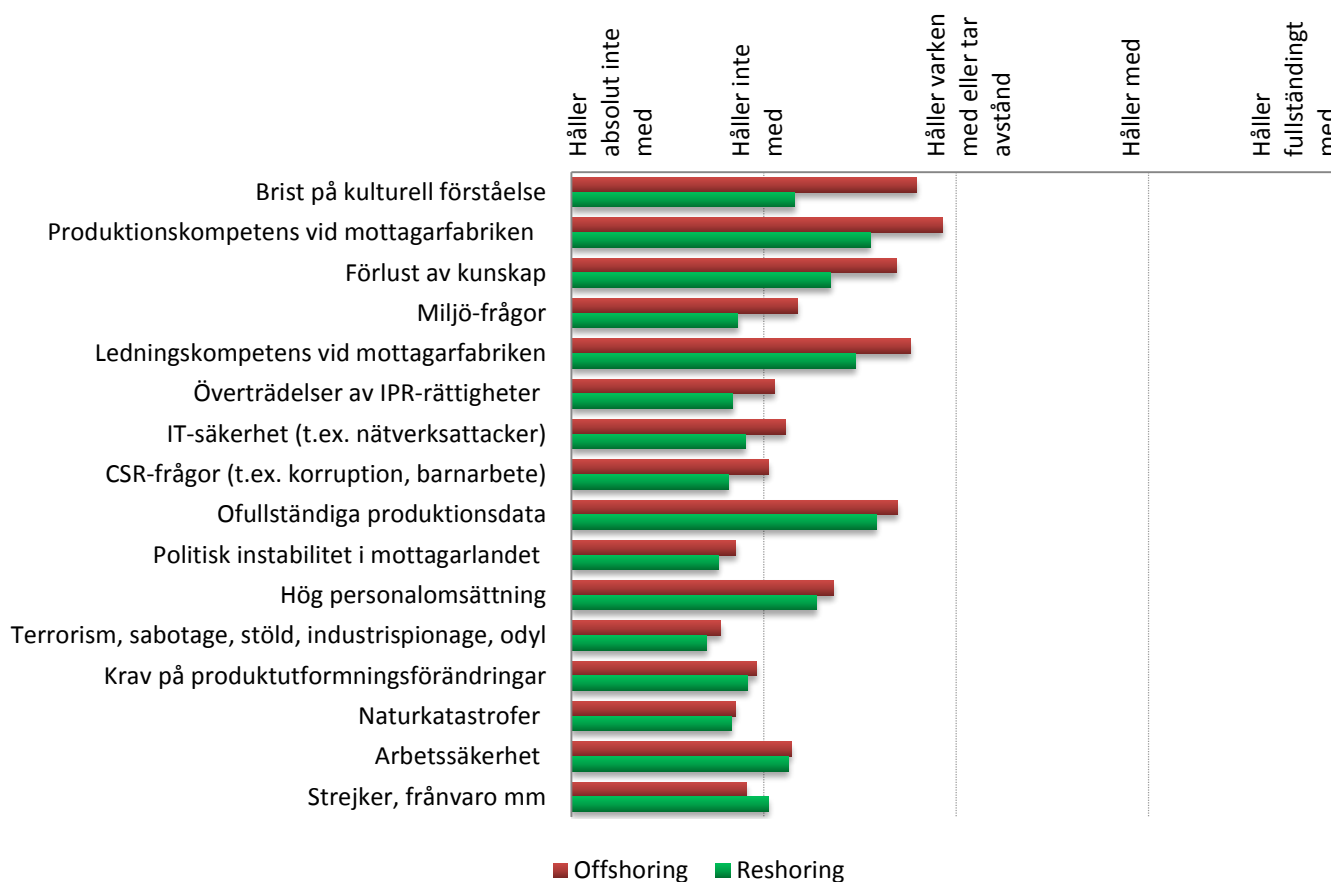
Exempel på faktorer när man har angivit "Annat":

■ Företagspolitik ■ Fördelar med samordning mellan fabriker ■ Närhet till leverantörer ■ Brist på utrymme och resurser hemma	■ Överkapacitet hemma ■ Utebliven expansion av utflyttad produktion ■ Konsolidering av produktion ■ Brand på fabriken vilken produktionen hade flyttats till

Upplevda fördelar med flytten av produktion

Upplevda problem med flytten av produktion

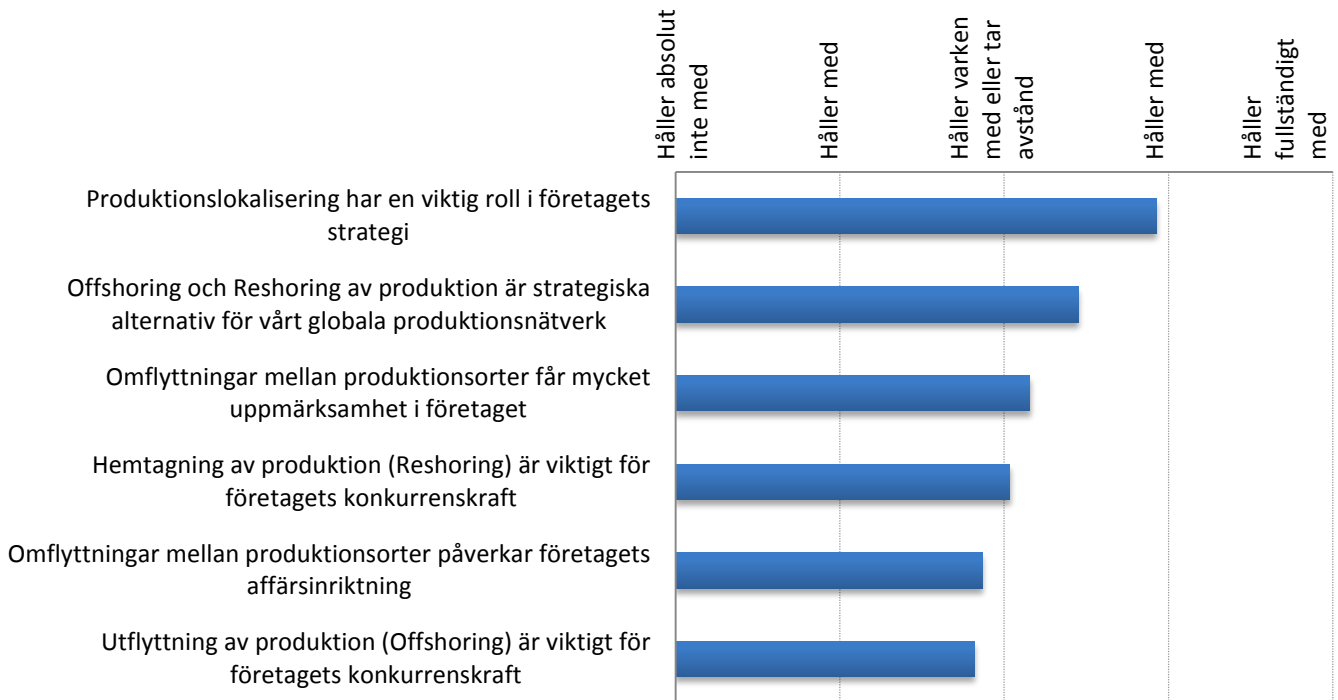

Produktionsutveckling

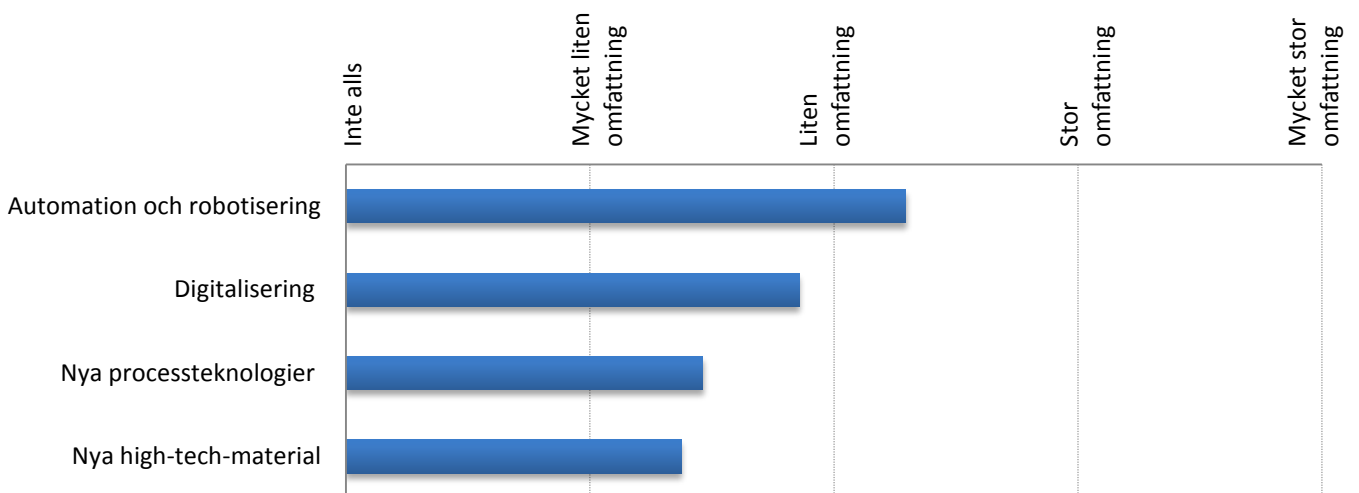
Produktionslokaliseringsfrågor har en ganska viktig roll i företagets strategi, men inverkan av omflyttningar av produktion anses ganska blygsam.

Fabrikerna arbetar ganska lite med produktionsinnovationer, men man har genomfört ett flertal produktionsnära förändringar de senaste åren.

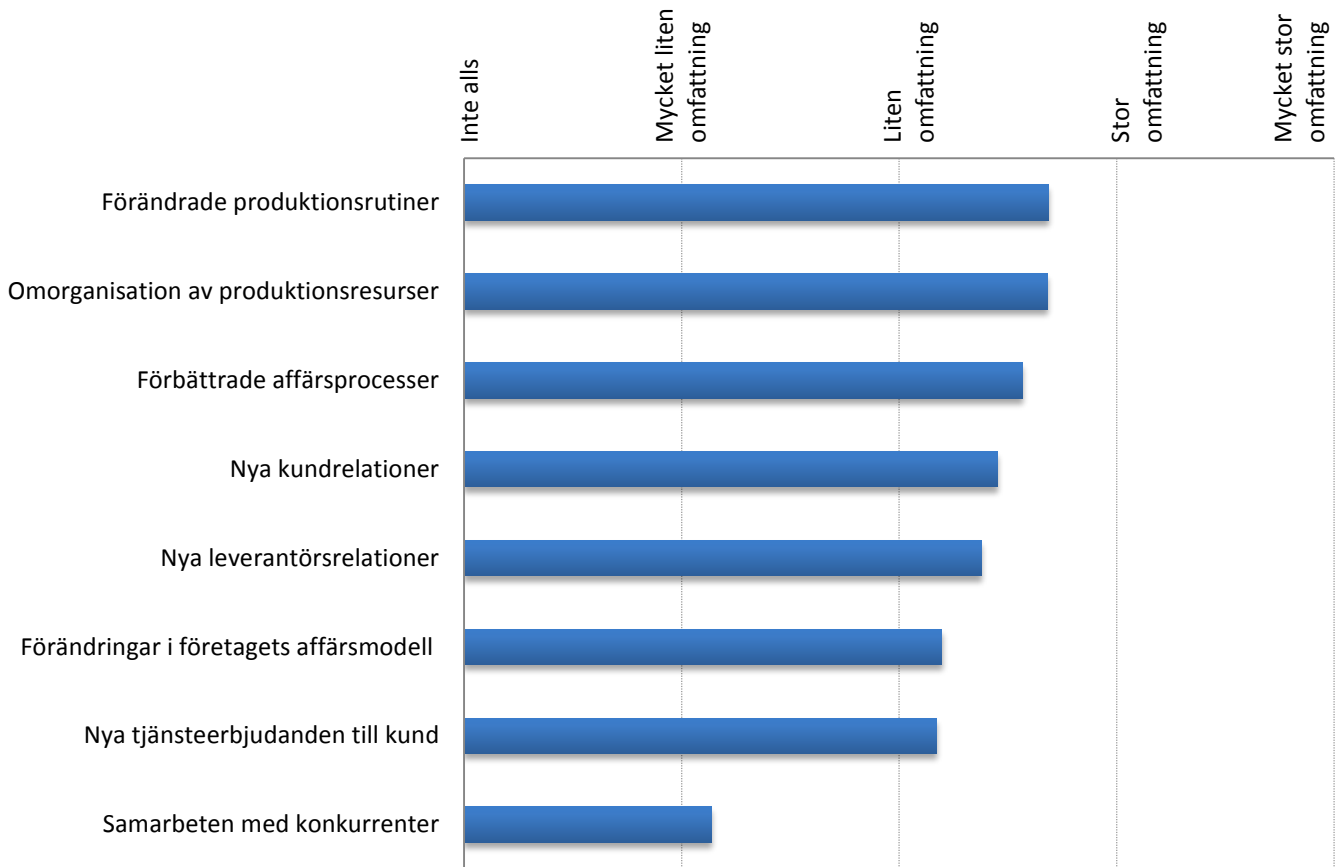
Företagets strategi för val av produktionsort

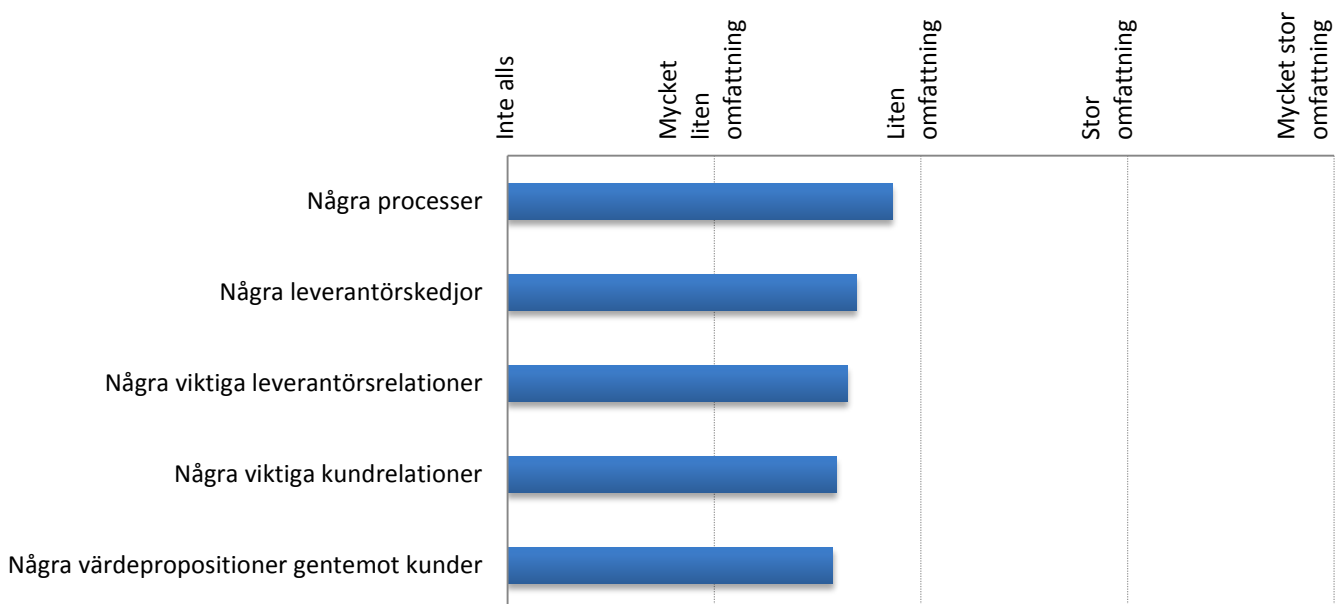
Omfattning av arbete med produktionsinnovationer

Implementerade förändringar de senaste 5 åren

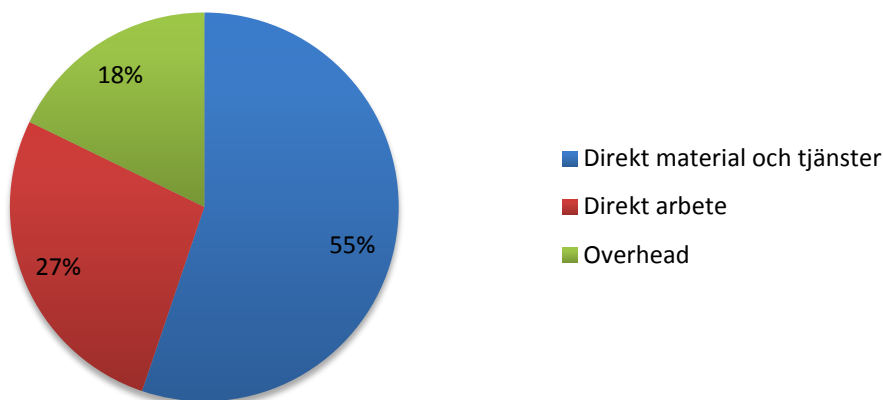
Faktorer som blivit föråldrade eller utdaterade de senaste 5 åren

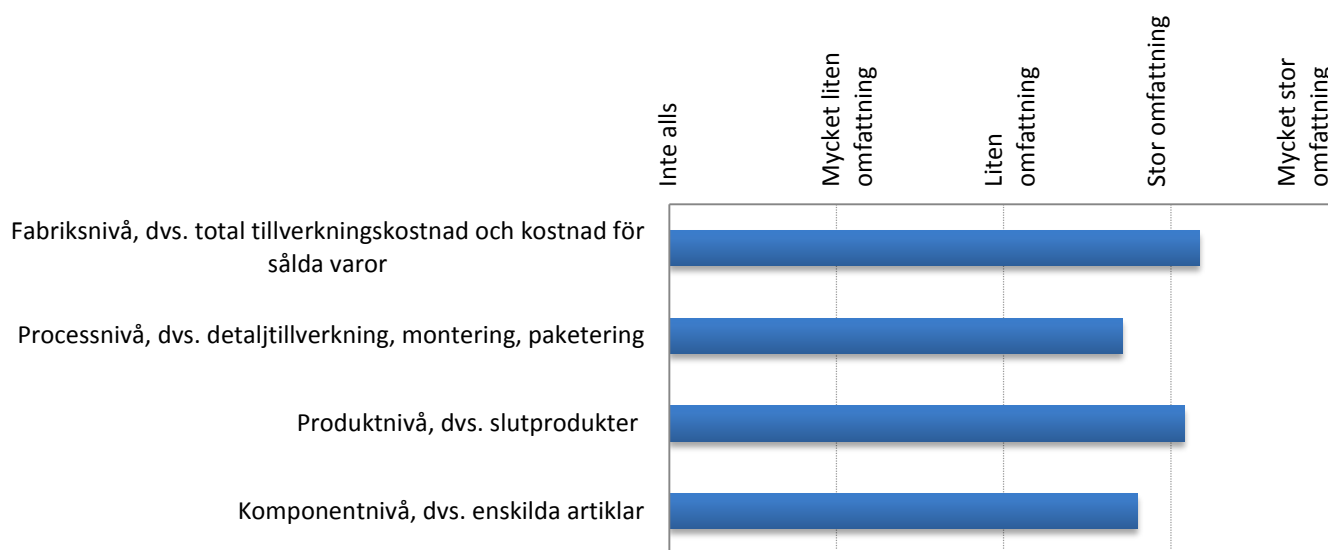
Ekonomisystemet

Ekonomisystemen erbjuder goda möjligheter att följa upp kostnader på olika nivåer: fabrik, process, produkt och komponent. Likaså kan lönsamheten för produkt och fabrik följas upp i stor omfattning. Däremot används ekonomisystemet endast i liten omfattning som stöd för produktionslokalisering, leverantörsväl och val av distributionskanaler.

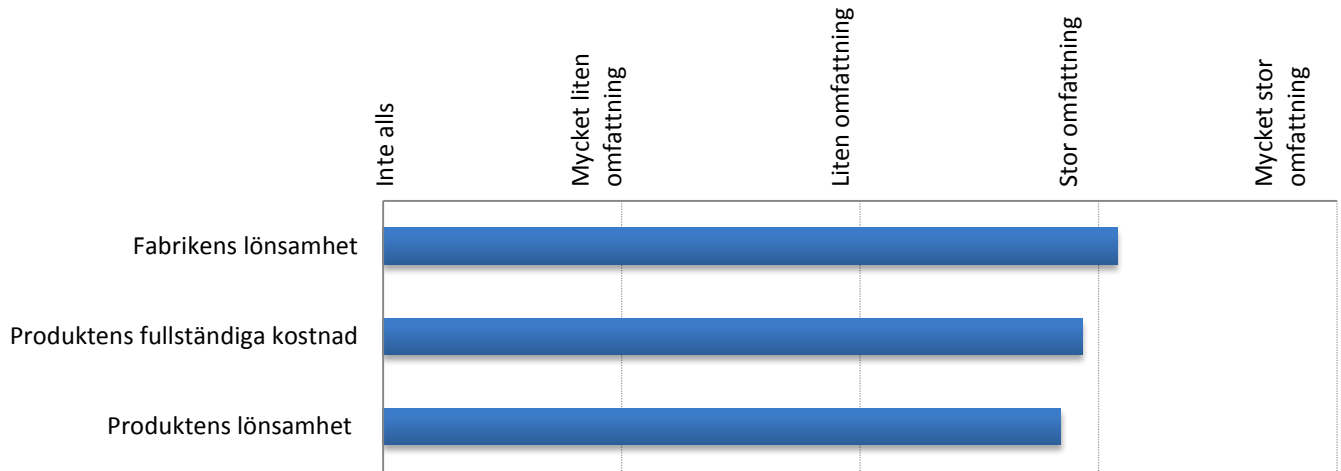
Fördelning av produktkostnaden

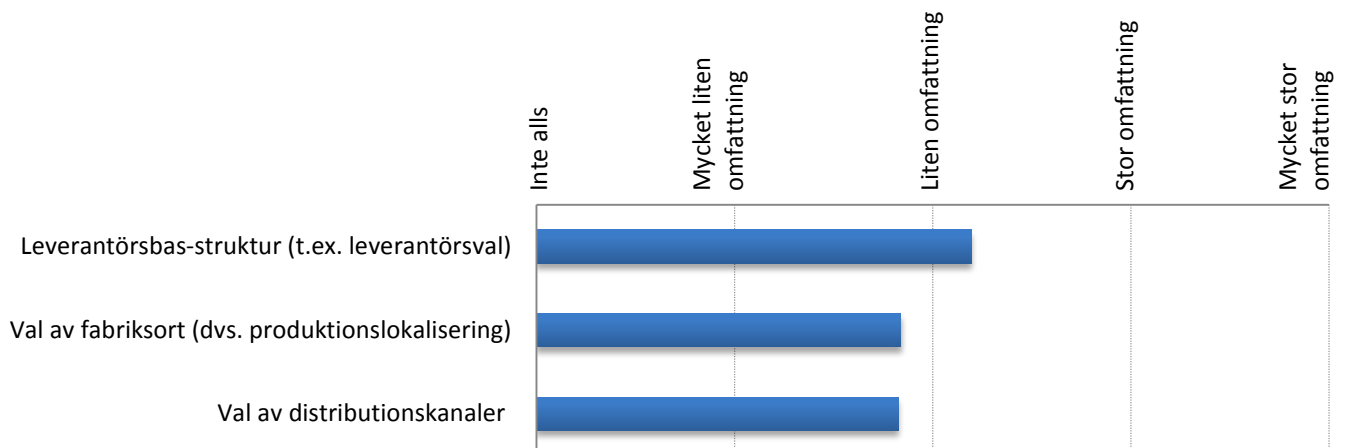
Kostnadsuppföljning på olika nivåer

Stöd för ekonomisk analys på olika nivåer

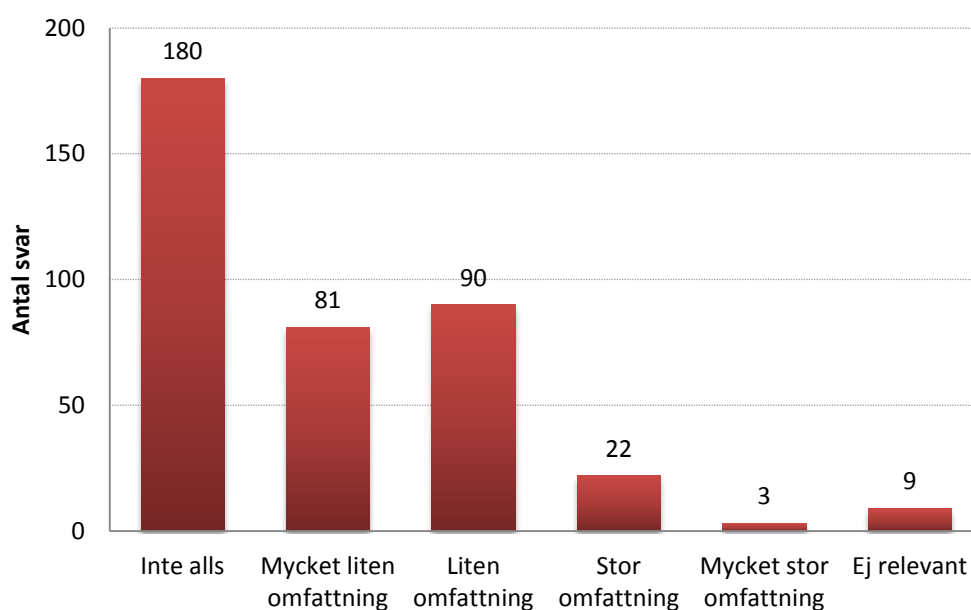
Stöd för beslutsfattande i olika situationer

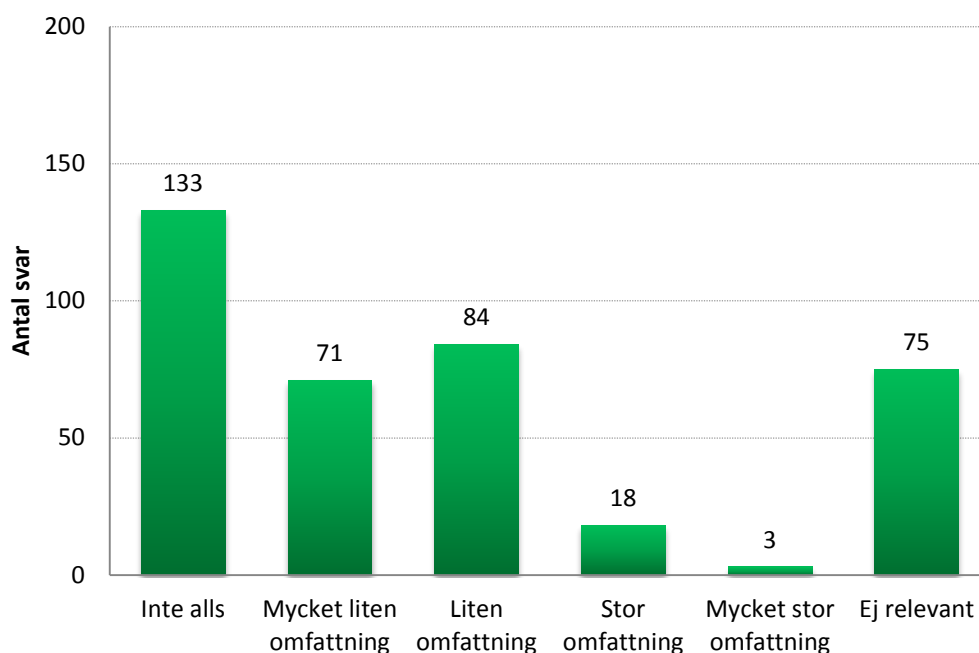
Tankar om framtiden

Både utflyttning och hemtagning av produktion förväntas fortsätta i viss omfattning de närmaste åren. Det ser ut som om utflyttning och hemtagning kommer att ske i ungefär samma omfattning, varför nettoeffekten för produktion i Sverige skulle bli ganska blygsam. En viss produktionsflyttning till närliggande regioner såsom Norden och övriga Europa väntas ske. Sammantaget ser flytt av produktion i riktning mot Sverige att kunna bli större än produktion ut från Sverige – men all produktion kommer inte att förläggas till Sverige utan även till andra delar av Europa.

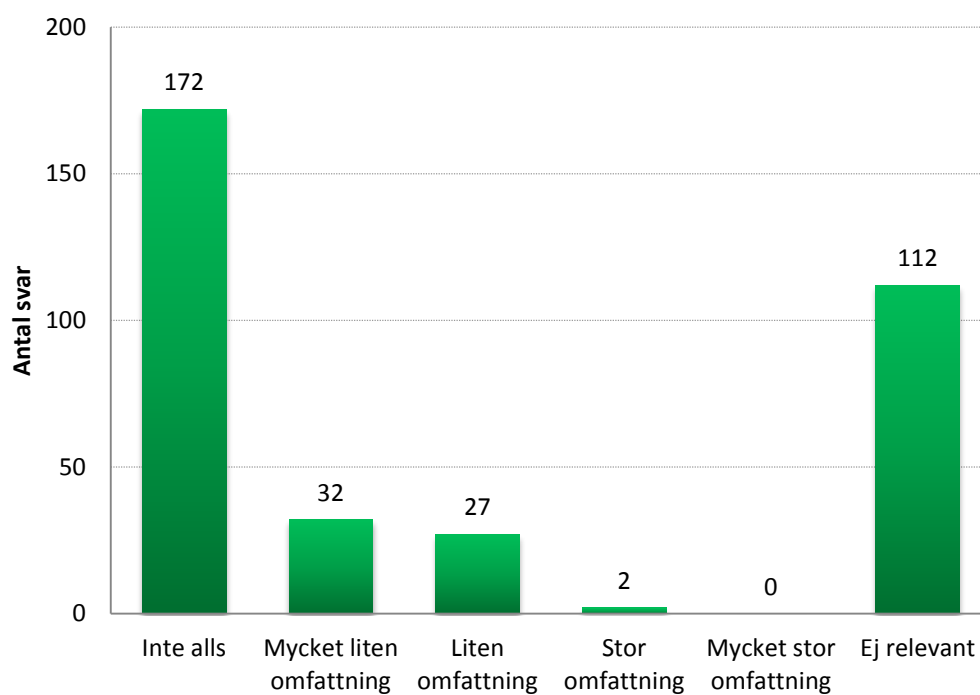
Förväntad utflyttning från Sverige de närmaste 2 åren

Förväntad hemtagning till Sverige de närmaste 2 åren

Förväntad hemtagning till övriga Norden de närmaste 2 åren

Förväntad hemtagning till övriga Europa de närmaste 2 åren

